

EUROOPAN KESKUSPANKKI

PANKKIVALVONTA

EKP:n ohjeet sisäisen likviditeetin riittävyyden arviointimenettelystä (ILAAP)

Luonnos

BANKENTOEZICHT

Maaliskuu 2018

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDZĪBA

BANKŪ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР BANKTILLSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHL'AD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUF SICHT

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
1.1	Tarkoitus	3
1.2	Soveltamisala	3
2	Periaatteet	5
	Periaate 1: Laitoksen johto vastaa ILAAP-menettelyn luotettavasta hallinnoinnista	5
	Periaate 2: ILAAP-menettely on kiinteä osa laitoksen hallintojärjestelmää	8
	Periaate 3: ILAAP-menettelyllä varmistetaan eri näkökulmista, että laitoksella on riittävästi likviditeettiä, ja ylläpidetään siten olennaisella tavalla laitoksen toimintakykyä	13
	Periaate 4: ILAAP-menettelyssä tunnistetaan ja huomioidaan kaikki olennaiset riskit	19
	Periaate 5: Sisäiset likviditeettipuskurit ovat laadukkaita ja ne on selkeästi määritelty, ja sisäiset vakaat rahoituslähteet on selkeästi määritelty	22
	Periaate 6: ILAAP-menettelyssä käytettävät riskien laskentamenetelmät ovat asianmukaiset ja yhtenäiset, ja ne validoidaan riippumattomasti	24
	Periaate 7: Säännöllisillä stressitesteillä pyritään varmistamaan likviditeetin riittävyys epäsuotuisissakin olosuhteissa	27
3	Sanasto	31
	Lyhenneluettelo ja säädösviitteet	35

1 Johdanto

1. Tuorein finanssikriisi osoitti, miten elintärkeää likviditeetti¹ on luottolaitoksille. Jos likviditeettiä ei ole tarpeeksi, niiden toimintakyky on välittömästi uhattuna. Laitosten onkin tärkeää hallita likviditeettiriskejään siten, että ne pystyvät varmasti suoriutumaan maksuvelvoitteistaan kaikkina aikoina – myös epäsuotuisissa olosuhteissa.
2. Sisäisen likviditeetin riittävyyden arviointimenettely (ILAAP) on keskeinen osa luottolaitosten riskienhallintaa. EKP odottaa yhteisen valvontamekanismin (YVM) piirissä olevien merkittävien laitosten noudattavan ILAAP-menettelyssään vakavaraisuusdirektiivin² artiklan 86 mukaisesti varovaisuutta³. EKP:n näkemyksen mukaan luotettavaan, tehokkaaseen ja kattavaan ILAAP-menettelyyn kuuluu selkeä arvio likviditeettiin kohdistuvista riskeistä sekä hyvin jäsenneyt riskienhallinta- ja eskaloitimenettelyt, jotka perustuvat harkittuun ja perusteelliseen riskistrategiaan ja sen pohjalta luotuun riskilimiittijärjestelmään.
3. EKP:n näkemyksen mukaan luotettava, tehokas ja kattava ILAAP-menettely edellyttää perustakseen kahta eri näkökulmaa, jotka täydentävät toisiaan ja tuottavat tietoa toistensa tueksi: taloudellista ja normatiivista näkökulmaa.
4. ILAAP-menettely on tärkeässä osassa myös valvojan arviointiprosessissa. ILAAP-menettely vaikuttaa valvojan arviointiprosessin eri osioihin, kuten liiketoimintamallien, sisäisen hallinnon ja yleisen riskienhallinnan sekä likviditeettirisken hallinnan arviointiin. Sillä on merkitystä myös pilarin 2 maksuvalmiusvaatimusten määrittämisessä.
5. Valvojan arviointiprosessissa lähdetään siitä, että laadukas ILAAP-menettely vähentää laitoksen itsensä ja valvojien epävarmuutta riskeistä, joita laitoksen kohdistuu tai saattaa kohdistua, sekä lisää valvojien luottamusta siihen, että laitoksella on riittävät likviditeettipuskurit, riittävästi pysyvää varainhankintaa ja tehokkaat riskienhallintamenettelyt toimintansa jatkuvuuden varmistamiseksi. Laitoksen on siis varmistettava, että kaikki olennaiset riskit tunnistetaan ennakoivasti, niiden hallinta (riskien mittaaminen ja kontrollit) on järjestetty tehokkaasti ja niiden kattamiseksi on riittävästi laadukasta likviditeettiä.

¹ Näissä ohjeissa likviditeetillä tarkoitetaan sekä maksuvalmiutta että varainhankintaa.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/36/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta, direktiivin 2002/87/EY muuttamisesta sekä direktiivien 2006/48/EY ja 2006/49/EY kumoamisesta (EUVL L 176, 27.6.2013, s. 338).

³ Vakavaraisuusdirektiivin artiklan 86 kohdan 1 mukaan toimivaltaisten viranomaisten on "huolehdittava siitä, että laitosten käytössä on tehokkaat strategiat, toimintatavat, menettelyt ja järjestelmät, joilla tunnistetaan, mitataan, hallitaan ja valvotaan likviditeettiriskeä tarkoituksenmukaisten ajanjaksojen ajan, myös päivänsisäisesti, sen varmistamiseksi, että laitokset säilyttävät riittävän tason likviditeettipuskurit".

1.1 Tarkoitus

6. Näillä ohjeilla tuodaan julki EKP:n näkemys vakavaraisuusdirektiivin artiklaan 86 kirjatusta ILAAP-vaatimuksista ja täsmennetään sen ILAAP-menettelyä koskevia odotuksia. Tarkoituksena on paitsi entisestään parantaa laitosten ILAAP-menettelyjä ja edistää parhaiden käytäntöjen hyödyntämistä, myös lisätä avoimuutta ja yhtenäistää ja tehostaa valvontaa.
7. Ohjeisiin on koottu vakavaraisuusdirektiivin likviditeettiriskiä koskevien säännösten pohjalta seitsemän periaatetta, joita vasten kunkin laitoksen ILAAP-menettelyjä arvioidaan osana valvojan arviointiprosessia. Periaatteisiin viitataan myös kunkin laitoksen kanssa käytävässä valvontadialogissa.
8. Ohjeet eivät korvaa tai ohita vakavaraisuusdirektiivin artiklan 86 täytäntöönpanosäädöksiä, ja jos ne ovat ristiriidassa sovellettavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan lainsäädännön määräyksiä. Ohjeet on tarkoitettu käytännön apuvälineeksi, ja niitä päivitetään säännöllisesti uusien tilanteiden ja kokemusten pohjalta. Ohjeissa esitetyt periaatteet ja odotukset voivat siis muuttua ajan mittaan. Ohjeita tarkistetaan tarvittaessa yhteisen pankkivalvonnan käytäntöjen ja menetelmien jatkokehityksen sekä kansainvälisen ja eurooppalaisen sääntelykehityksen pohjalta. Myös esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuimen uudet tulkinnat sovellettavista direktiiveistä ja asetuksista otetaan huomioon.
9. Ohjeissa käydään läpi ILAAP-menettelyn keskeisiä periaatteita ja keskitytään valvonnan näkökulmasta olennaisiin seikkoihin. Asiakirja ei siis ole kaikenkattava ohje ILAAP-menettelystä, vaan laitokset ovat itse vastuussa siitä, että ne toteuttavat menettelyn omaan tilanteeseensa sopivalla tavalla. EKP arvioi kunkin laitoksen ILAAP-menettelyn erikseen.
10. Laitosten olisi hyvä huomioida näiden ohjeiden sekä sovellettavan unionin ja kansallisen lainsäädännön lisäksi myös ILAAP-menettelyyn liittyvät Euroopan pankkiviranomaisen (EPV), Baselin pankkivalvontakomitean, finanssimarkkinoiden vakauden valvontaryhmän ja muiden kansainvälisten foorumien ohjeet. Lisäksi laitosten tulisi ottaa huomioon kaikki niille valvontarvion pohjalta annettavat ILAAP-menettelyyn liittyvät suositukset, kuten luotettavaa hallintoa, riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa koskevat suositukset.

1.2 Soveltamisala

11. Nämä ohjeet koskevat kaikkia luottolaitoksia, jotka on luokiteltu YVM-kehysasetuksen⁴ artiklan 2 kohdassa 16 tarkoitetuiksi merkittäviksi valvottaviksi yhteisöiksi. ICAAP-menettelyn soveltamistaso on määritelty

⁴ Euroopan keskuspankin asetus (EU) N:o 468/2014, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, kehyksen perustamisesta yhteisen valvontamekanismin puitteissa tehtävälle yhteistyölle EKP:n ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välillä sekä kansallisten nimettyjen viranomaisten kanssa (YVM-kehysasetus) (EKP/2014/17) (EUVL L 141, 14.5.2014, s. 1).

vakavaraisuusdirektiivin artiklassa 109, jonka mukaan EU:n jäsenvaltioissa toimivien emoyritysten on noudatettava samaisen direktiivin artiklassa 86 säädettyjä ILAAP-velvoitteita konsolidoitujen vaatimusten pohjalta. Laitosten, jotka kuuluvat jäsenvaltiossa emoyrityksenä toimivan rahoitusalan holding- tai sekaholdingyhtiön määräysvaltaan, on puolestaan noudatettava ILAAP-velvoitteita kyseisen rahoitusalan holding- tai sekaholdingyhtiön konsolidoidun aseman pohjalta. Koska artiklaan 86 on kirjattu vain yhteiset vähimmäisvaatimukset, se on eri jäsenvaltioissa saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä eri tavoin. Yhteiseen pankkivalvontaan osallistuvissa jäsenvaltioissa on siis käytössä monia erilaisia ILAAP-käytäntöjä ja vaatimuksia merkittävien luottolaitosten valvonnassa.

12. EKP on laatinut ILAAP-menettelyä koskevat periaatteet yhdessä kansallisten toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Tavoitteena on yhdenmukaistaa valvontamenetelmiä laadukkaan valvonnan varmistamiseksi.
13. ILAAP-menettely on ennen kaikkea luottolaitosten sisäinen prosessi, ja vastuu sen toteuttamisesta uskottavalla tavalla ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti on laitoksilla itsellään. Vakavaraisuusdirektiivin artiklan 86 mukaan ILAAP-menettelyn on oltava oikeasuhteinen laitoksen toiminnan luonteeseen, laajuuteen ja monimuotoisuuteen nähden.
14. Näissä ohjeissa esitetyt periaatteet on tarkoitettu vain lähtökohdaksi valvottavien laitosten kanssa käytävää valvontadiologia varten, eivätkä ne siis muodosta kaikenkattavaa ohjetta siitä, miten luotettava, tehokas ja kattava ILAAP-menettely tulisi järjestää. Laitokset ovat itse vastuussa siitä, että ne toteuttavat menettelyn luotettavalla, tehokkaalla ja kattavalla tavalla ja huomioivat siinä asianmukaisesti toimintansa luonteen, laajuuden ja monimuotoisuuden.

2 Periaatteet

Periaate 1: Laitoksen johto vastaa ILAAP-menettelyn luotettavasta hallinnoinnista

- (i) Koska ILAAP-menettelyllä on laitokselle suuri merkitys, odotuksena on, että sen kaikki keskeiset osat ovat laitoksen johdon hyväksymiä ja että hallituksessa, toimivassa johdossa, muussa johdossa ja asiaankuuluvissa valiokunnissa käydään perusteellista ja kriittistä keskustelua ILAAP-menettelystä.
- (ii) Laitoksen johdon tulisi laatia ILAAP-menettelyn tulosten ja muiden olennaisten tietojen pohjalta vuosittain selkeä ja tiivis lausunto laitoksen likviditeetin riittävydestä ja allekirjoittaa se.
- (iii) Laitoksen johto kantaa kokonaisvastuun ILAAP-menettelyn toteutuksesta, ja sen tulisi vahvistaa menettelyn hallintojärjestelmä, jossa vastuunjaon tulee olla selkeä ja toimintojen eriyttämisen periaatteen mukainen. Hallinnointijärjestelmästä tulisi käydä selkeästi ilmi, miten ILAAP-menettelyn säännölliset sisäiset arvioinnit ja validointi järjestetään.

Laitoksen johto hyväksyy ILAAP-menettelyn keskeiset osa-alueet

15. Odotuksena on, että laitoksen johto laatii ja allekirjoittaa lausunnon laitoksen likviditeetin riittävydestä sekä hyväksyy ILAAP-menettelyn keskeiset osa-alueet, joita ovat esimerkiksi
 - hallintojärjestelmä
 - sisäiseen dokumentointiin liittyvät vaatimukset
 - menettelyn kattavuus (mukana olevat yhteisöt), riskien tunnistaminen sekä riskien sisäinen luettelointi ja luokittelu olennaisten riskien määrittelmän mukaan
 - riskien laskentamenetelmät⁵ ja niissä käytettävät keskeiset oletukset ja parametrit (kuten aikajänne, luottamustaso⁶ ja maturiteettiprofiili), jotka perustuvat luotettaviin tietoihin ja niiden koontijärjestelmiin
 - likviditeetin riittävyyden arviointimenetelmät (esimerkiksi stressitestausjärjestelyt ja selkeä likviditeetin riittävyyden määrittelmä).

⁵ Ohjeissa ei ole määritetty mitään tiettyä menetelmää, jota riskien laskennassa tulisi käyttää. Ks. periaatteen 6 alainen kohta "Riskien laskentamenetelmien valinta".

⁶ Esimerkiksi kun mallinnetaan talletuksia, joilla ei ole määritettyä erääntymispäivää.

- ILAAP-menettelyn ja etenkin likviditeetin riittävyttä koskevan lausunnon pohjana käytettyjen keskeisten tietojen laadunvarmistus (esimerkiksi sisäisen validoinnin organisointi ja rooli, itsearviointi suhteessa sovellettaviin sääntöihin, muuhun sääntelyyn ja valvojan odotuksiin sekä muun muassa tietojen, stressitestien tulosten ja sovellettavien mallien validoinnissa käytettävät varmistukset).
16. Johto on yhteisnimitys toimivalle johdolle ja hallitukselle. Toimivan johdon ja hallituksen tehtäviä varten voi joko olla erilliset hallintoelimet, tai yksi ja sama elin voi hoitaa molempia tehtäviä. Se, mitkä ILAAP-menettelyn osa-alueet vahvistaa toimiva johto ja mitkä hallitus, määräytyy laitoksen sisäisten hallintojärjestelyjen mukaan. EKP tulkitsee näitä järjestelyjä kansallisen sääntelyn, unionin lainsäädännön ja EPV:n ohjeiden mukaisesti.⁷

Sisäinen arviointi ja validointi

17. ILAAP-menettelyn on oltava säännöllisen sisäisen tarkastelun kohteena. Odotuksena on, että niin laadullisille kuin määrällisillekin tekijöille (mm. tulosten käyttö, stressitestaustajärjestelyt, riskien tunnistus ja tietojen koontiprosessi) tehdään säännöllisesti sisäinen arviointi⁸, johon sisältyy suhteellisuusperiaatteen mukainen menettely riskien laskentamenetelmien validoimiseksi.
18. Lisäksi EKP odottaa laitoksen määrittelevän ja ottavan käyttöön prosessin, jolla ILAAP-menettely pystytään mukauttamaan ennakoivasti mahdollisiin merkittäviin muutoksiin (kuten toiminnan aloittamiseen uusilla markkinoilla, uusien palvelujen tai tuotteiden tuomiseen tarjolle tai muutoksiin ryhmän tai finanssiryhmittymän rakenteessa).
19. ILAAP-menettelyn tuloksille ja oletuksille tulisi tehdä asianmukainen toteutumatestaus ja tuloksellisuusarviointi. Esimerkiksi pääomasuunnitelmat, skenaarit ja riskilaskelmat olisi testattava ja arvioitava.

Lausunto likviditeetin riittävydestä

20. Laitoksen johto laatii arvionsa pohjalta lausunnon laitoksen likviditeetin riittävydestä ja kirjaa siihen myös keskeiset näkemystä tukevat perustelut ja olennaiset tiedot (kuten ILAAP-menettelyn tulokset). EKP:n näkemysten mukaan luotettavasta lausunnosta käy ilmi, että laitoksen johdolla on tarkka käsitys laitoksen likviditeetin riittävydestä, sen tärkeimmistä taustatekijöistä ja

⁷ Ks. vakavaraisuusdirektiivin johdanto-osan kappale 56 ja artiklan 3 alakohtat 1, 7, 8 ja 9 sekä sisäisen hallinnon järjestämistä koskevien EPV:n ohjeiden (EBA/GL/2017/11) osasto II. Vakavaraisuusdirektiivin käsitteistössä johtoa vastaa ylin hallintoelin, toimivaa johtoa liikkeenjohtotehtäviä hoitava johto ja hallitusta valvontatehtäviä hoitava johto.

⁸ Kolmen puolustuslinjan (liiketoimintayksiköiden itsensä sekä sisäisen valvonnan eli riskienhallinta- ja compliance-toimintojen ja sisäisen tarkastuksen) tulisi toteuttaa ILAAP-menettelyn kattava sisäinen arviointi tehtäviensä ja vastuualueidensa mukaisesti.

heikkouksista, ILAAP-menettelyn keskeisistä syöttötiedoista ja tuloksista, parametreista ja prosessista sekä menettelyn yhteensopivuudesta laitoksen strategisten suunnitelmien kanssa.

21. Laitoksen tulisi päättää kansallisen lainsäädännön sekä asiaankuuluvien vakavaraisuusvaatimusten ja ohjeiden perusteella, kenellä on lailliset valtuudet allekirjoittaa lausunto laitoksen johdon puolesta.⁹

⁹ Luotettavan hallinnon järjestämisestä annetuissa EPV:n ohjeissa (EBA/GL/2017/11) kuvataan yksityiskohtaisemmin tehtävien ja vastuiden jakaminen hallituksen ja toimivan johdon kesken.

Periaate 2: ILAAP-menettely on kiinteä osa laitoksen hallintojärjestelmää

- (i) Vakavaraisuusdirektiivin artiklan 86 kohdan 1 mukaan laitoksen käytössä on oltava tehokkaat strategiat, toimintatavat, menettelyt ja järjestelmät, joilla tunnistetaan, mitataan, hallitaan ja valvotaan likviditeettiriskiä tarkoituksenmukaisten ajanjaksojen ajan, myös päivänsisäisesti, sen varmistamiseksi, että laitos säilyttää riittävän tason likviditeettipuskurit.¹⁰
- (ii) Laitoksen odotetaan arvioivan likviditeetin riittävyyttä paitsi määrällisesti myös laadullisesti, jotta se voi varmistaa, että likviditeetin riittävyyttä hallitaan aktiivisesti. Laitoksen olisi esimerkiksi seurattava likviditeetin riittävyyden indikaattoreita, jotta se voi tunnistaa ja arvioida ajoissa mahdolliset uhat eri aikaväleillä (myös päivänsisäisesti) sekä tehdä tarvittavat päätökset ja ryhtyä ennaltaehkäiseviin toimiin sääntelyvaatimuksiin perustuvien ja sisäisten likviditeettipuskurien riittävyyden varmistamiseksi.
- (iii) ILAAP-menettelyn määrällisten ja laadullisten osioiden olisi oltava keskenään yhteensopivat ja sopia yhteen myös laitoksen liiketoimintastrategian ja riskinottohalun kanssa. ILAAP-menettely olisi otettava huomioon laitoksen liiketoiminta-, päätöksenteko- ja riskienhallintaprosesseissa, ja sitä olisi noudatettava yhtenäisesti ja johdonmukaisesti koko ryhmässä.
- (iv) Odotuksena on, että laitos laatii ILAAP-menettelylle luotettavan ja tehokkaan kokonaisuuden ja dokumentaation, jossa kuvataan, miten ILAAP-menettelyn eri osat ovat kytköksissä toisiinsa ja miten menettely on sisällytetty laitoksen hallintojärjestelmään.
- (v) ILAAP-menettelyn olisi paitsi tuettava strategista päätöksentekoa myös varmistettava operatiivisella tasolla, että laitoksella on jatkuvasti riittävästi likviditeettiä ja että riskien ja tuottojen suhde pysyy tarkoituksenmukaisena. Kaikki menetelmät ja menettelyt, joita laitos käyttää likviditeetin riittävyyden hallintaan osana operatiivista tai strategista likviditeetin hallintaprosessia, olisi hyväksyttävä vasta perusteellisen arvioinnin jälkeen ja sisällytettävä osaksi ILAAP-menettelyä ja sitä koskevaa dokumentaatiota.

ILAAP-menettely kiinteänä osana laitoksen hallintojärjestelmää

22. Odotuksena on, että laitoksella on riskien varalta tarvittavan likviditeetin riittävyyden arvioimiseksi ja ylläpitämiseksi asianmukaiset sisäiset menettelyt ja järjestelyt, joilla varmistetaan, että ILAAP-menettelyn määrällinen riskianalyysi otetaan huomioon kaikessa olennaisessa liiketoiminnassa ja päätöksenteossa.¹¹

¹⁰ Sisäisiä likviditeettipuskureita ja vakaita sisäisiä rahoituslähteitä on kuvattu tarkemmin periaatteen 5 yhteydessä.

¹¹ ILAAP-menettelyn määrällistä osiota koskevat yleiset odotukset esitetään periaatteen 3 yhteydessä.

23. Menettelyn tuloksia voidaan käyttää esimerkiksi strategisessa suunnittelussa ryhmän tasolla, maksuvalmiusindikaattorien seurannassa (jotta mahdolliset uhat voidaan tunnistaa ja arvioida ajoissa), tarvittavien päätösten tekemisessä ja ennaltaehkäisevien toimien toteuttamisessa sekä likviditeetin kohdentamisessa ja riskitoleranssijärjestelmän tehokkuuden varmistamisessa. Päätöksentekoprosessissa ja esimerkiksi muuttuvaa palkitsemista määritettäessä olisi käytettävä ILAAP-menettelyyn perustuvia riskikorjattuja tulostimittareita (jotka voivat perustua kustannusten ja hyötyjen kohdentamiseen varainsiirtohintojen pohjalta). Lisäksi ICAAP-menettelyn tuloksiin tulisi nojautua liiketoimintaa ja riskejä koskevissa keskusteluissa kaikilla tasoilla, kuten tasevaliokunnassa, riskienhallintavaliokunnassa tai ylimmässä hallintoelimessä.

ILAAP-menettelyn kokonaisrakenne

24. Laitoksen johto on vastuussa siitä, että ILAAP-menettelyn yleinen rakenne on luotettava ja tehokas. Sen on varmistettava, että ILAAP-menettelyn eri osat sopivat yhteen ja menettely on kiinteä osa laitoksen hallintojärjestelmää. Laitoksella olisi oltava selkeä näkemys siitä, miten menettelyn eri osat yhdistyvät johdonmukaisesti kokonaisprosessiksi, jonka avulla pystytään ylläpitämään likviditeetin riittävyyttä.
25. Odotuksena on, että laitoksella on tätä tarkoitusta varten dokumentaatioissaan kokonaiskuvaus ILAAP-menettelystä – esimerkiksi menettelyn keskeisistä osa-alueista ja siitä, miten eri osa-alueet toimivat yhteen. Kuvauksesta odotetaan käyvän ilmi, miten ILAAP-menettely on otettu huomioon laitoksen prosesseissa ja miten sen tuloksia hyödynnetään. Kuvauksessa olisi avattava ILAAP-menettelyn kokonaisrakennetta ja selitettävä, miten menettelyn tuloksia hyödynnetään päätöksenteossa. Lisäksi olisi kuvattava yhteydet esimerkiksi liiketoiminta- ja riskistrategioiden, rahoitussuunnitelmien, riskien kartoitusprosessien, riskinottohalua koskevan lausunnon, riskilimiittijärjestelmien, riskien laskentamenetelmien, stressitestausohjelman sekä johdon raportoinnin välillä.

Johdon raportointi

26. ILAAP-menettely on jatkuva prosessi, joten laitoksen odotetaan raportoivan sen tuottamista tuloksista (esimerkiksi riskien ja keskeisten indikaattorien olennaisesta kehityksestä) osana sisäistä johdon raportointiaan sopivin väliajoin. Raportoinnin olisi hyvä olla vähintään neljännesvuosittaista, mutta laitoksen koosta, monimutkaisuudesta, liiketoimintamallista ja riskiprofiilista riippuen voidaan tarvita tiheämpääkin raportointia, jotta johto voi ryhtyä tarvittaviin toimiin ajoissa, sillä likviditeetti- ja rahoitustilanne voi muuttua nopeastikin ja liian heikoksi päässyt maksuvalmiusasema voi vaikuttaa välittömästi laitoksen kykyyn jatkaa toimintaansa.

27. Johdon hyväksymiä ILAAP-tuloksia (riskilaskelmista ja likviditeetin kohdentamisesta) olisi käytettävä keskeisenä vertailukohtana ja tavoitteena arvioitaessa riskiä kantavien yksiköiden taloudellisia ja muita tuloksia. Se edellyttää luotettavaa hallintojärjestelmää ja ILAAP-menettelyn kokonaisrakennetta (ks. periaate 1).

Riskitoleranssijärjestelmä

28. Odotuksena on, että laitoksen riskitoleranssijärjestelmään sisältyy kuvaus itse järjestelmän ja muiden strategisten prosessien (kuten ICAAP- ja ILAAP-menettelyjen, elvytysuunnitelman ja palkitsemisjärjestelmän) välisistä yhteyksistä EKP:n julkaiseman sisäistä hallintoa ja riskinottohalua koskevan selvityksen mukaisesti.¹² EKP:n näkemyksen mukaan hyvin suunniteltu riskitoleranssijärjestelmä on olennainen osa ILAAP-menettelyn rakennetta ja luotettavan riskien- ja likviditeetin hallinnan kulmakivi. Riskitoleranssijärjestelmä on riskinottohalua koskevan lausunnon pohjana.
29. Riskinottohalua koskevassa linjauksessaan laitoksen tulisi kuvata liiketoimintastrategiansa pohjalta selkeästi ja yksiselitteisesti riskejään ja niiden varalle suunnittelemaansa toimia. Linjauksessa olisi perusteltava, miksi laitos on ottanut tiettyjä riskejä tai ulottanut toimintansa tiettyihin tuotteisiin ja tietyille alueille ja miksi se on välttänyt toisia.
30. Laitoksen kokonaisriskiprofiiliin tulisi viime kädessä perustua ryhmätason riskitoleranssijärjestelmään, joka ohjaa ja rajoittaa riskiprofiilia. Riskitoleranssijärjestelmällä on lisäksi keskeinen merkitys laitoksen strategian kehittämisessä ja täytäntöönpanossa, sillä sen kautta riskejä tarkastellaan järjestelmällisesti suhteessa likviditeetin riittävyteen ja strategiaan tavoitteisiin. Laitoksen olisi myös määritettävä johdon likviditeettipuskurinsa ja huomioitava ne riskitoleranssijärjestelmässään.
31. Laitoksen odotetaan osoittavan selkeästi, millä tavoin ILAAP-menettely tukee strategian ja riskinottohalua koskevan linjauksen toteuttamista ja seurantaan sekä auttaa laitosta noudattamaan linjauksessa määriteltyjä riskirajoja. Laitoksen olisi luotettavan ja tehokkaan riskienhallinnan edistämiseksi hyödynnettävä ILAAP-menettelyn tuloksia ja luotava tehokas riskien valvonta- ja raportointijärjestelmä sekä riittävän tarkka limiittijärjestelmä (mukaan lukien tehokkaat eskalointimenettelyt), jossa määritetään raja-arvot esimerkiksi yksittäisille riskeille, osariskeille, yhteisöille ja liiketoiminta-alueille. Näin limiittijärjestelmä tukee riskinottohalua koskevan linjauksen noudattamista.

¹² Ks. (englanninkielinen) [selvitys sisäisestä hallinnosta ja riskinottohalusta](https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm_supervisory_statement_on_governance_and_risk_appetite_201606.fi.pdf), EKP, kesäkuu 2016 (suomenkielinen tiivistelmä saatavilla osoitteessa https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm_supervisory_statement_on_governance_and_risk_appetite_201606.fi.pdf).

32. Odotuksena on, että laitoksella on julkisten rahoituslähteiden¹³ käyttöä koskevat linjaukset, joissa on erilliset periaatteet normaalitilannetta ja häiriötilanteita varten. Periaatteet olisi otettava erikseen huomioon riskinottohalua koskevassa lausunnossa (ajoituksen ja määrän suhteen) ja likviditeetin riittävyttä koskevassa lausunnossa. Laitoksen olisi seurattava julkisten rahoituslähteiden toteutunutta ja mahdollista käyttöä ja käytettävä rahoituksen määrällisten ja ajallisten käyttömahdollisuuksien laskennassa stressitestejä. Seurannan olisi katettava kaikki olennaiset valuutat.

Yhteensopivuus elvytysuunnitelman kanssa

33. Elvytysuunnitelman tarkoituksena on varmistaa laitoksen toiminnan jatkuminen sellaisessakin tilanteessa, jossa vakavat häiriöt vaarantavat sen toimintakyvyn. Koska riittämätön likviditeetti on yksi keskeinen laitoksen toimintakykyä ja liiketoiminnan jatkuvuutta uhkaava tekijä, elvytysuunnitelmalla on luontainen yhteys ILAAP-menettelyyn, jolla pyritään varmistamaan, että laitoksella on jatkuvasti riittävästi likviditeettiä toiminnan jatkamiseksi. Laitoksen odotetaan varmistavan, että ILAAP-menettely ja elvytysuunnitelma (esimerkiksi niissä käytetyt indikaattorit ja ennakkovaroituskynnykset, kynnysarvojen ylittymisen käynnistämät eskalointimenettelyt sekä mahdolliset likviditeetin hallintatoimet¹⁴) ovat keskenään yhteensopivia ja johdonmukaisia. Mahdolliset ILAAP-menettelyssä käynnistetyt likviditeetin hallintatoimet olisi huomioitava viipymättä elvytysuunnitelmassa ja päinvastoin, jotta saatavilla on aina ajantasaiset tiedot.

Yhtenäisyys ja johdonmukaisuus ryhmän sisällä

34. ILAAP-menettelyllä olisi vakavaraisuusdirektiivin artiklan 109 mukaisesti varmistettava likviditeetin riittävyys ryhmän eri konsolidointitasoilla ja yhteisöissä. Jotta likviditeetin riittävyttä ryhmän eri yhteisöissä pystytään kunnolla arvioimaan ja ylläpitämään, käytettävien strategioiden, riskienhallintaprosessien ja päätöksentekomenettelyjen sekä likviditeetti- ja varainhankintatarpeen laskennassa käytettävien menetelmien ja oletusten tulisi olla kautta linjan yhtenäisiä.
35. Maiden välillä voi olla eroja maksuvalmiusasemaa (ja likviditeettiriskin hallintaa) koskevissa vaatimuksissa. Siksi laitosten, joilla on toimintaa useammassa

¹³ EPV:n ohjeissa EBA/GL/2014/04 (jotka EPV on antanut luottolaitosten varainhankintasuunnitelmien yhdenmukaisista määritelmistä ja raportointilomakkeista suosituksen EJRK/2012/02 suosituksen A kohdan 4 mukaisesti) julkiset rahoituslähteet määritellään "rahoituslähteiksi, jotka julkinen sektori tarjoaa joko suoraan tai epäsuorasti, esimerkiksi keskipitkän ja pitkän aikavälin repo-sopimukset sekä takaukset rahoitustarpeisiin ja reaali talouden tukemiseen." Nykyisessä tilanteessa tämä tarkoittaa pääasiassa keskuspankin tarjoamien rahoitusjärjestelyjen toteutunutta ja mahdollista tulevaa käyttöä. Laitoksen odotetaan arvioivan ILAAP-menettelyn päivitysten yhteydessä, mitkä rahoitusjärjestelyt ovat jatkossa soveltuvia, koska julkisten rahoituslähteiden luonne ja saatavuus voivat muuttua kriisien aikana.

¹⁴ Jos ILAAP-menettelyn ja elvytysuunnitelman taustalla olevissa periaatteissa on eroja, myös likviditeetin hallintatoimet voivat olla erilaisia.

maassa, olisi määritettävä korkeimmalla konsolidointitasolla, mitkä näistä eroista ovat merkityksellisiä ILAAP-menettelyn kannalta. Yleisenä odotuksena on, että mahdolliset sääntelyerot vaikuttavat vain ILAAP-menettelyn yksityiskohtiin (kuten stressitestauksen parametreihin, hyväksymiseen ja raportointiin) eivätkä vaaranna menettelyn yleisten linjojen johdonmukaisuutta. Laitoksen olisi lisäksi arvioitava varovaisuutta noudattaen, onko likviditeetin siirtämiselle ryhmän sisällä esteitä, ja otettava mahdolliset esteet huomioon ILAAP-menettelyssä.

Periaate 3: ILAAP-menettelyllä varmistetaan eri näkökulmista, että laitoksella on riittävästi likviditeettiä, ja ylläpidetään siten olennaisella tavalla laitoksen toimintakykyä

- (i) ILAAP-menettelyllä on keskeinen rooli laitoksen toimintakyvyn ylläpitämisessä, sillä menettelyn avulla varmistetaan, että laitoksella on riittävä maksuvalmiusasema ja rahoitusilanne. Odotuksena onkin, että ILAAP-menettely mitoitetaan laitoksen toiminnan mukaan ja että siinä noudatetaan varovaisuutta ja arvioidaan likviditeetin riittävyttä kahdesta toisiaan täydentävästä sisäisestä näkökulmasta: normatiivisesta ja taloudellisesta näkökulmasta.
- (ii) Taloudellisesta näkökulmasta laitoksen olisi tunnistettava ja mitattava kaikki olennaiset riskit, jotka voivat heikentää sen sisäistä maksuvalmiusasemaa.
- (iii) Laitoksen olisi varmistettava, että sillä on riittävästi sisäistä likviditeettiä maksuvalmiusasemaan vaikuttavien riskien kattamiseksi (sisäisen likviditeetin riittävyydelle asettamiensa rajojen mukaisesti). Arviossa olisi käytettävä uskottavaa perusskenaariota ja riittäviä luottolaitoskohtaisia epäsuotuisia skenaarioita, ja niitä olisi käytettävä monivuotisen likviditeetti- ja rahoitussuunnittelun pohjana laitoksen yleisten suunnittelua koskevien tavoitteiden mukaisesti.
- (iv) Normatiivisesta näkökulmasta odotuksena on, että laitos tekee arvion kyvystään täyttää jatkuvasti kaikki likviditeettiin liittyvät sääntely- ja valvontavaatimukset sekä kyvystään selviytyä muista ulkoisista taloudellisista rajoitteista keskipitkällä aikavälillä.
- (v) Laitoksella olisi oltava vahvistettu likviditeettiä koskeva varautumissuunnitelma, johon on selkeästi kirjattu toimet likviditeettiongelmien korjaamiseksi häiriötilanteessa. Suunnitelman olisi katettava ILAAP-menettelyssä tunnistetut riskit, ja siinä olisi määritettävä yhteydet elvytysuunnitelmaan.

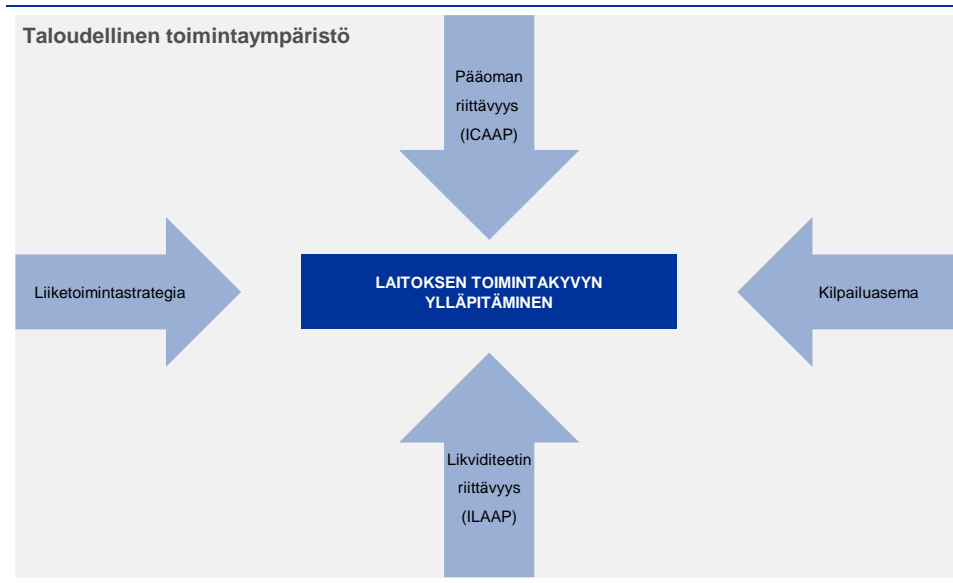
Tavoitteena varmistaa laitoksen toiminnan jatkuminen

- 36. ILAAP-menettelyn tavoitteena on ylläpitää laitoksen toimintakykyä eli varmistaa, että laitoksella on jatkuvasti riittävästi likviditeettiä, jotta se voi täyttää eräänntyvät maksuvelvoitteensa, kattaa riskinsä ja noudattaa strategiaansa kestäväällä tavalla myös pitkäkestoisen epäsuotuisan kehityksen aikana. Laitoksen olisi sisällytettävä jatkuvuustavoite riskitoleranssijärjestelmäänsä (ks. periaate 2) ja tarkistettava ILAAP-menettelyn yhteydessä riskinottohalunsa ja riskitoleranssinsa kynnsarvot ottaen huomioon käytettävissä olevaa likviditeettiä koskevat rajoitteensa sekä riskiprofiilinsa ja heikkoutensa.
- 37. Laitoksen odotetaan arvioivan ja määrittävän käytettävissä olevaa pääomaa koskevien rajoitteidensa pohjalta, paljonko likviditeettiä sen on tarpeen pitää

puskurina yli sääntely- ja valvontavaatimusten mukaisen vähimmäistason¹⁵ ja paljonko sisäistä likviditeettiä se tarvitsee strategiansa toteuttamiseksi kestäväällä tavalla. Määrittäessään riittäviä johdon likviditeettipuskureita lyhyelle aikavälille laitoksen olisi huomioitava muun muassa markkinoiden, sijoittajien ja vastapuolten odotukset. Lisäksi sen olisi huomioitava liiketoimintamallin riippuvuus kyvystä maksaa lisäetuja, osinkoja ja ensisijaisen lisäpääoman (AT1) instrumentteihin liittyviä maksuja. Odotuksena on lisäksi, että johdon likviditeettipuskureilla paitsi katetaan näistä ulkoisista rajoituksista aiheutuvia likviditeettitarpeita myös varaudutaan maksuvalmiussuhdetta koskevien arvioiden epävarmuuteen ja siitä mahdollisesti aiheutuviin maksuvalmiussuhteen heilahteluihin. Johdon likviditeettipuskureiden olisi myös kuvastettava laitoksen riskinottohalua ja tuotava hieman liikkumavaraa liiketoimintapäätöksiin.

Kaavio 1

ILAAP-menettely tukee laitoksen toimintakyvyn ylläpitämistä

Taloudellinen näkökulma

38. Taloudellisesta näkökulmasta odotuksena on, että laitos huolehtii likviditeettinsä riittävydestä siten, että sillä on tarpeeksi sisäistä, ns. taloudellista likviditeettiä riskiensä ja odotettujen ulosvirtausten kattamiseksi sekä strategiansa toteuttamiseksi periaatetta 5 koskevien odotusten mukaisesti. Tästä näkökulmasta likviditeetin riittävyysarvion tulisi kattaa kaikki riskit, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti laitoksen likviditeettiilanteeseen, ja siinä otetaan

¹⁵ Likviditeetin määrän ei kuitenkaan välttämättä tarvitse ylittää sovellettavassa lainsäädännössä määritettyä vähimmäislikviditeettivaatimusta. Vaikka yleisenä odotuksena on, että johdon likviditeettipuskureiden koko on suurempi kuin nolla, laitos voisi teoriassa todeta, että sen liiketoimintamallin noudattamiseen kestäväällä tavalla ei tarvita lainkaan likviditeettipuskuria (skenaariosta riippuen).

huomioon rahavirrat ja sovellettava likvidien varojen likviditeettiarvo. Laitoksen olisi hallittava taloudellisia riskejä ja arvioitava ne asianmukaisesti osana stressitestausohjelmaa ja likviditeetin riittävyyden seurantaa.

39. Odotuksena on, että laitoksella on toimintaansa nähden riittävät sisäiset prosessit ja menetelmät, joiden avulla odotetut ja odottamattomat varojen ulosvirtaukset pystytään määrittämään, mittaamaan sekä kattamaan sisäisellä likviditeetillä. Laitoksen olisi tehtävä riskilaskelmansa poikkileikkauksena arvion viitepäivämäärän tietojen pohjalta. Laskelman täydennykseksi olisi laadittava likviditeetin riittävyydestä keskipitkän aikavälin ennakoiva arvio (vähintään yhden vuoden arvio maksuvalmiusasemasta ja kolmen vuoden arvio rahoitustilanteesta), jossa otetaan huomioon ulkoisen ympäristön muutokset ja muu ennakoitu kehitys.
40. Laitoksen tulisi likviditeetin riittävyysarviota varten määrittää paitsi perusskenaariota myös epäsuotuisten skenaarioiden¹⁶ pohjalta, minkä verran likviditeettiä sillä on ja minkä verran likviditeettiä se tarvitsee päivittäisessä toiminnassaan. Käytettyjen oletusten tulisi olla yhteensopivia elvytysuunnitelman kanssa.
41. Laitoksen olisi käytettävä taloudellisen likviditeetin riittävyyden arvioinnista saatuja tuloksia ja mittareita paitsi strategisessa ja operatiivisessa johtamisessa myös tarkistaessaan liiketoimintastrategioitaan sekä riskinottohaluaan asiakkaidensa suhteen (mm. uuden liiketoiminnan pysäyttäminen, takaisinmaksun edellyttäminen sopimuksen mukaisena eräpäivänä uusimatta lainaa) ja markkinoiden suhteen (pakkomyynnit ja muut toimet, joiden toteuttaminen vaikuttaa markkinoiden näkemyksiin). Varovaisuutta ilmentävän sisäisten likviditeettipuskurien määritelmän¹⁷ ja riskilaskelmien lisäksi laitoksen tulisi määritellä, paljonko likviditeettiä se tarvitsee pysyäksään taloudellisesti toimintakykyisenä ja noudattaakseen strategiaansa. Samalla sen olisi määriteltävä myös hallintamenettelyt, joiden avulla orastavat sisäisen likviditeetin vajeet havaitaan ajoissa ja voidaan korjata tehokkailla toimilla (esim. likviditeettipuskurien kasvattaminen, rahavirtaprofiilin muuttaminen).

Normatiivinen näkökulma

42. Normatiivisesta näkökulmasta odotuksena on, että laitos tekee monivuotisen arvion kyvystään täyttää jatkuvasti kaikki likviditeettiin liittyvät (määrälliset) sääntely- ja valvontavaatimukset sekä selviytyä muista ulkoisista taloudellisista rajoitteista.
43. Normatiivisesta näkökulmasta tehtävässä arviossa olisi huomioitava suunnittelujakson ajalta kaikki sääntelyperusteisiin maksuvalmiussuhdelukuihin vaikuttavat seikat, esimerkiksi ulos- ja sisäänvirtaukset sekä likviditeettipuskurit.

¹⁶ Epäsuotuisten skenaarioiden vakavuutta käsitellään tarkemmin periaatteen 7 yhteydessä.

¹⁷ Sisäisiin likviditeettipuskureihin liittyvät odotukset on kuvattu periaatteen 5 yhteydessä.

Normatiivinen näkökulma ei siis rajoitu pelkkiin pilarin 1 mukaisten suhdelukujen laskennassa käytettyihin oletuksiin, vaikka siitä saadut tulokset ilmaistaankin sääntelyyn perustuvilla mittareilla, vaan laitoksen olisi otettava arviossaan huomioon myös kaikki taloudellisesta näkökulmasta määritetyt oletukset ja arvioitava, missä määrin nämä oletukset vaikuttavat pilarin 1 ja pilarin 2 mukaisiin suhdelukuihin¹⁸ suunnittelujakson aikana (skenaariosta riippuen).

44. Laitoksen olisi varmistettava, että sillä on kattava ja ajantasainen likviditeetti- ja rahoitussuunnitelma, joka on yhteensopiva sen strategioiden, riskinottohalun ja maksuvalmiusjärjestelyjen kanssa. Likviditeetti- ja rahoitussuunnitelman pohjana olisi käytettävä perusskenaariota ja epäsuotuisia skenaarioita, ja sen olisi katettava vähintään kolme seuraavaa vuotta. Laitoksen olisi lisäksi otettava huomioon tulossa olevat muutokset sääntely-, valvonta- ja tilinpäätösvaatimuksiin sekä tehtävä perusteltu päätös siitä, miten muutokset ja niiden vaikutus otetaan huomioon likviditeetti- ja rahoitussuunnittelussa.¹⁹
45. Arvioidessaan, miten keskeiset normatiiviseen ja taloudelliseen näkökulmaan sisältyvät sisäiset mittarit todennäköisesti kehittyvät epäsuotuisissa liiketoimintaolosuhteissa, laitoksen tulisi pitää vertailukohtana riskinottohalua koskevassa lausunnossa määritettyjä sisäisiä kynnyksiarvoja. Hyvin vakavassa häiriötilanteessa laitos ei välttämättä pysty noudattamaan maksuvalmiusvaatimusta. Laitoksen olisi kuitenkin määriteltävä arvionsa pohjalta, millä keinoin se pystyy säilyttämään toimintakykynsä ja noudattamaan strategiaansa – esimerkiksi muuttamalla likviditeettiprofiiliaan tai ryhtymällä muihin konkreettisiin toimiin. Laitoksen odotetaan seuraavan maksuvalmiussuhteensa mahdollista heikkenemistä häiriötilanteissa ja kytkevän seurannan riskinottohaluunsa, varautumissuunnitelmaansa ja elvytysuunnitelmaansa.

Toisiaan täydentävät näkökulmat

46. Kaaviossa 2 on kuvattu eri tekijöitä, mittareita ja tuloksia, jotka laitoksen olisi odotusten mukaan otettava huomioon arvioidessaan maksuvalmiusasemaa ja rahoitustilannetta yhtäältä taloudellisesta ja toisaalta normatiivisesta näkökulmasta. Vaikka normatiivisen näkökulman ennusteiden pohjana olevat laskelmat noudattavatkin pilarin 1 vaatimuksia mekaanisesti, odotuksena on, että laitos tekee sisäisen arvion käytetyistä skenaarioista ja niiden

¹⁸ Pilarin 2 mukaiset maksuvalmiusvaatimukset voidaan ilmaista yleisemmällä tasolla kuin pilarin 1 suhdeluvut. Pilarin 2 mukaisena vaatimuksena voi esimerkiksi olla vaatimus tietystä vähimmäisselvitysjaksosta tai likvidien varojen vähimmäismäärästä. Tällaisessa tapauksessa laitoksen tulisi pilarin 1 mukaisten suhdelukujen lisäksi arvioida kaikkien asiaankuuluvien näkökohtien vaikutus vähimmäisselvitysjaksoon.

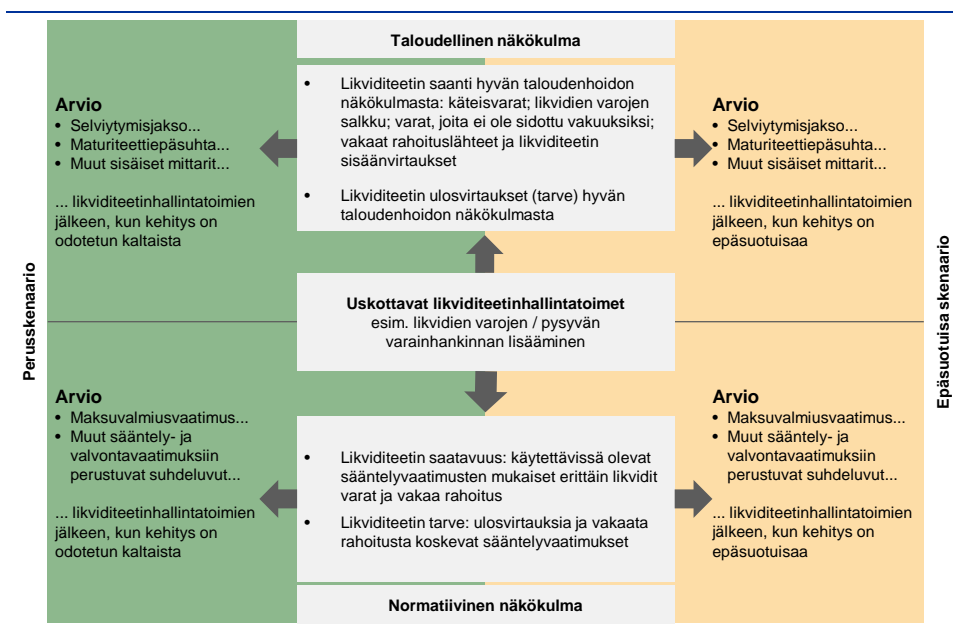
¹⁹ Koska kaikki muutokset eivät ole yhtä todennäköisiä ja koska niiden mahdolliset vaikutukset ovat erilaisia, laitos voi varautua niihin eri tavoin. Jos muutos on hyvin epätodennäköinen mutta vaikutukseltaan merkittävä, laitoksen tulisi valmistella varautumistoimia sitä varten. Todennäköiset sääntelymuutokset – esimerkiksi maksuvalmiusvaatimuksen asteittainen käyttöönotto – olisi huomioitava itse likviditeetti- ja rahoitussuunnitelmassa.

vaikutuksesta pilarin 1 ja pilarin 2 vaatimusten täyttymiseen. Taloudellisesta näkökulmasta tehtävää arviota varten laitoksen olisi myös valittava asianmukaiset skenaariot ja määritettävä niiden vaikutus maksuvalmiusennusteisiin. Lisäksi sen olisi määritettävä likviditeetin tarpeen, saatavuuden ja ylijäämän laskentamenetelmille tarkoituksenmukaiset oletukset ja mittarit. Eri arviointinäkökulmista voidaan menetelmien, mittareiden ja oletusten eroista johtuen saada hyvinkin erilaiset tulokset, vaikka käytetty skenaario olisikin sama.

47. Sama pätee likviditeetti- tai rahoitussuunnittelussa huomioituihin likviditeetin hallintatoimiin. Tällaisia eroja voi esiintyä myös samasta näkökulmasta tehtyjen arvioiden välillä sen mukaan, millaisia skenaarioita niissä on käytetty. Kaaviossa 2 on kuvattu, kuinka likviditeetin hallintatoimet voivat vaikuttaa hyvin eri tavoilla arviointinäkökulmasta ja skenaariosta riippuen. Laitoksen olisi huomioitava tämä likviditeetti- ja rahoitussuunnittelussa ja varmistettava, että kummankin näkökulman likviditeetin hallintatoimia koskevat oletukset ovat keskenään yhteensopivat.

Kaavio 2

Esimerkki uskottavien likviditeetin hallintatoimien vaikutuksista näkökulman ja skenaarion mukaan

48. Odotuksena on, että laitos esittää tiedot kaikista skenaarioissa oletetuista likviditeetin hallintatoimista sekä taloudellisesta että normatiivisesta näkökulmasta. Kaikkien skenaarioissa käytettyjen oletettujen likviditeetin hallintatoimien olisi oltava uskottavia, eli niiden tulisi olla toteuttamiskelpoisia, oletetun vaikutuksen tulisi olla uskottava ja laitoksen tulisi perustella ja dokumentoida kaikki oletukset. Lisäksi laitoksen olisi tehtävä maksuvalmiusasemastaan ja rahoitustilanteestaan molemmista näkökulmista

rinnakkainen arvio, jossa skenaariot ovat samat mutta likviditeetin hallintatoimia ei toteuteta.

49. Normatiivisen ja taloudellisen näkökulman olisi täydennettävä toisiaan, ja ne olisi otettava huomioon kaikessa olennaisessa liiketoiminnassa ja päätöksenteossa (ks. periaate 2).

Esimerkki 3.1

Taloudellisen näkökulman ottaminen normatiivisesta näkökulmasta tehtävässä arvioissa

Laitos käyttää sisäisiä menetelmiään arvioidessaan erityyppisiin tuotteisiin liittyviä likviditeetin ulosvirtauksia taloudellisesta näkökulmasta. Laitoksella on kattavat menettelyt esimerkiksi luottokorttiliiketoimintaan liittyvien ulosvirtausten mallintamiseen, ja se käyttää mallinnuksen tuloksia määrittäessään likviditeettipuskureita taloudellisesta näkökulmasta. Samoja tietoja käytetään myös normatiivisesta näkökulmasta laskettaessa luottokorttitoimintaan liittyviä likviditeetin ulosvirtauksia 30 päivän selviytymisjakson ajalta. Laitos käyttää siis maksuvalmiusvaatimuksensa laskennassa kaikkia taloudellisesta näkökulmasta tehtyjä arvioita.

Varautumissuunnitelma

50. Laitoksella tulisi olla maksuvalmiutensa jatkuvan seurannan lisäksi selkeä ja tiivis suunnitelma siitä, miten se toimii, jos sillä on (odottamattomia) vaikeuksia lyhyen aikavälin maksuvelvoitteidensa suorittamisessa. Odotuksena onkin, että ILAAP-menettelyyn sisällytetään tällaisten likviditeettikriisien varalta myös varautumissuunnitelma. Varautumissuunnitelmaan sisältyvistä toimista olisi esitettävä tarkat tiedot, kuten arviot häiriöiden ilmetessä aktivoitavan ehdollisen likviditeetin määrästä ja toimien toteuttamiseen tarvittavasta ajasta, toimien mahdollisista haittavaikutuksista (esim. tulokseen, maineeseen tai liiketoimintamallin elinkelvouteen) sekä toimien läpiviemisen todennäköisyydestä häiriötilanteessa. Varautumistoimien olisi oltava yhteneväisiä ILAAP-menettelyssä havaittujen riskien ja niistä tehtyjen laskelmien kanssa. Laitoksen olisi määriteltävä ILAAP-menettelyn rakennekuvauksessa, miten varautumissuunnitelma ja elvytysuunnitelman likviditeettiä koskeva osio ovat kytköksissä toisiinsa sekä riskien tunnistamiseen normaalitilanteissa (kuten edellä on kuvattu) ja häiriöiden aikana.

Periaate 4: ILAAP-menettelyssä tunnistetaan ja huomioidaan kaikki olennaiset riskit

- (i) Kunkin laitoksen omalla vastuulla on luoda säännöllinen prosessi kaikkien sellaisten olennaisten riskien tunnistamiseksi, joita laitokseen kohdistuu tai saattaa kohdistua taloudellisesta ja normatiivisesta näkökulmasta. Laitoksella olisi oltava oma sisäinen riskiluokitus, jonka mukaisesti kaikki olennaisiksi todetut riskit olisi otettava huomioon ILAAP-menettelyn kaikissa vaiheissa.
- (ii) Odotuksena on, että laitos kartoittaa vähintään vuosittain kattavasti eri yhteisöihin, liiketoiminta-alueisiin ja vastuisiin liittyvät riskinsä sekä tunnistaa niistä kaikki sen oman määritelmän mukaan olennaiset riskit. Näin laitoksella pitäisi olla perusteellinen sisäinen riskiluettelo.
- (iii) Lisäksi laitoksen olisi tunnistettava siihen kohdistuvat tai mahdollisesti kohdistuvat merkittävät riskit, jotka liittyvät omistussuhteisiin, tytäryhtiöihin ja muihin sidossuhteissa oleviin yhteisöihin rahoitus- tai muilla aloilla, ja otettava ne huomioon ILAAP-menettelyssä.
- (iv) Laitoksen olisi varattava riittävästi likviditeettiä kaikkien olennaisiksi katsottujen riskien varalta, ja jos jonkin riskin kattamiseksi ei ole varattu likviditeettiä, menettely olisi perusteltava.

Riskien tunnistaminen

- 51. Odotuksena on, että kukin laitos luo säännöllisen prosessin olennaisten riskien tunnistamiseksi ja laatii perusteellisen sisäisen riskiluettelon. Laitoksen olisi varmistettava, että riskiluettelo on ajan tasalla ja että siihen sisältyvät kaikki sen oman määritelmän mukaan olennaiset riskit. Säännöllisen, vähintään vuosittaisen kartoituksen lisäksi laitoksen olisi tarkistettava luetteloa aina tarvittaessa ja lisättävä siihen uusia olennaisia riskejä esimerkiksi uuden tuotteen käyttöönoton tai uuden liiketoiminnan aloittamisen yhteydessä.
- 52. Riskien tunnistamisen olisi oltava laaja-alaista, ja siinä olisi otettava huomioon sekä taloudellinen että normatiivinen näkökulma. Kartoitushetken riskien lisäksi huomioon olisi otettava huomioon myös mahdolliset tulevat riskit ja niiden keskittymät, joita saattaisi aiheutua liiketoimintastrategian toteuttamisesta tai liiketoimintaympäristön muutoksista.
- 53. Kartoitusprosessissa riskit olisi tunnistettava täysimääräisinä eli soveltamatta niihin mitään lieventäviä tai rajaavia toimia. Rajaavien toimien vaikuttavuus olisi arvioitava erikseen.
- 54. Varjopankkiyhteisöihin liittyvien vastuiden rajoittamista koskevien EPV:n ohjeiden (EBA/GL/2015/20) mukaisesti laitoksen olisi tunnistettava osana riskien kartoitusta varjopankkiyhteisöihin liittyvät vastuut sekä kaikki niistä aiheutuvat mahdolliset riskit ja niiden vaikutukset likviditeettiriski- ja rahoitusriskiprofiiliinsa.

55. Laitoksen johdon vastuulla on päättää, minkä tyyppiset riskit katsotaan olennaisiksi ja mitkä olennaisista riskeistä tulisi kattaa likviditeetillä, sekä perustella, miksi tiettyä laitokseen kohdistuvaa riskiä ei katsota olennaiseksi.

Riskiluettelo

56. Odotuksena on, että laitos määrittää riskiluettelon laatimista varten itse oman sisäinen riskiluokituksensa sen sijaan, että se noudattaisi jotakin sääntelyssä käytettävää riskiluokittelua sellaisenaan.
57. Riskiluettelossa tulisi ottaa huomioon myös sellaiset olennaiset riskit, jotka johtuvat laitoksen omistusosuuksista, tytäryhtiöistä ja muista sidossuhteessa olevista yhteisöistä rahoitus- tai muilla aloilla: esimerkiksi ryhmän sisäinen riski, maineriski ja operatiiviset riskit sekä erilaisista tukilupauksista aiheutuvat riskit.
58. Tällaisten riskien kartoituksen ei pitäisi rajoittua vain suoraan omistusosuuksista johtuviin riskeihin, vaan laitoksen odotetaan tunnistavan, ymmärtävän ja mittaavan myös merkittävät liitännäisriskit ja ottavan ne huomioon sisäisessä riskiluokituksessa riippumatta siitä, ovatko niiden lähteenä olevat yhteisöt vakavaraisuusvalvonnan piirissä vai eivät. Näiden riskien analyysin perusteellisuuden tulisi määräytyä laitoksen liiketoiminnan ja riskienhallinnan mukaan.
59. Odotuksena on, että laitos tarkastelee analyysissään kullakin aikavälillä (myös päivänsisäisellä) olennaisia tuotteita, asiakkaita ja sopimuksia (kynnysarvoja) sekä maturiteettinäkökulmasta että vastapuolten käyttäytymisen kannalta. Riskejä saattaa aiheutua esimerkiksi likviditeetin ulosvirtausten kasvusta, sisäänvirtausten vähenemisestä tai likvidien varojen likviditeettiä alenemisesta. Huomiota olisikin kiinnitettävä yhtä lailla taseessa oleviin kuin taseen ulkopuolisiin eriin, unohtamatta vaikutuksia ehdolliseen likviditeettiin tilanteessa, jossa tarvitaan lisävakuuksia markkinakehityksen tai oman luotokelpoisuuden heikkenemisen vuoksi (myös kun omia velkapapereita ostetaan vapaaehtoisesti takaisin markkinoille pääsyn helpottamiseksi).
60. Ehdolliseen likviditeettiin liittyviä riskejä voi aiheutua muun muassa takaisinostosopimuksista ja irtisanomisajaltaan yli 30 päivän talletuksista sekä muista (innovatiivisista) rahoitusinstrumenteista, joihin sisältyy maturiteettia muuttava osto-optio. Riskejä aiheutuu myös esimerkiksi vakuudenvaihtosopimuksista, joilla voidaan vaikuttaa likvidien varojen määrään ja koostumukseen. Odotuksena on, että kaikki tällaiset riskit määritetään selkeästi ja sisällytetään riski-indikaattoreihin.
61. Useassa maassa toimivien laitosten tulisi sisällyttää ILAAP-menettelynsä arvio mahdollisista esteistä, jotka rajoittavat likvidien varojen siirtämistä yhteisöstä, maasta ja valuutasta toiseen, sekä laskelma näiden esteiden vaikutuksesta likviditeetin saatavuuteen koko ryhmässä.

62. ILAAP-menettelyyn tulisi sisältyä asianmukainen prosessi sen määrittämiseksi, mitkä valuutat ovat olennaisia likviditeettiriskin ja/tai rahoitusriskin kannalta, ja tilanteen seuraamiseksi. Laitosten olisi määritettävä selkeästi kaikki sellaiset olennaiset likviditeetti- ja rahoitusriskit (myös rajat ylittävästä toiminnasta aiheutuvat riskit), jotka ovat (osaksi) eri valuutan määräisiä kuin niiden varalta pidettävä maksuvalmiuspuskuri. ILAAP-menettelyssä tällaiset riskit olisi laskettava kaikkien olennaisiksi katsottujen valuuttojen kohdalla niin normaalitilanteessa (taseen positiot ja valuuttaerot) kuin häiriötilanteessakin (valuuttamääräisten likvidien varojen arvo suhteessa valuuttamääräisten nettoulosvirtausten arvoon häiriötilanteessa).

Periaate 5: Sisäiset likviditeettipuskurit ovat laadukkaita ja ne on selkeästi määritelty, ja sisäiset vakaat rahoituslähteet on selkeästi määritelty

- (i) Odotuksena on, että laitos määrittelee sisäiset likviditeettipuskurit ja vakaat rahoituslähteet sekä arvioi ja ylläpitää niitä taloudellisesta näkökulmasta. Sisäisten likviditeettipuskurien määritelmän tulisi sopia yhteen laitoksen käyttämän taloudellisen likviditeetin riittävyyden määritelmän ja laitoksen omien riskilaskelmien kanssa.
- (ii) Sisäisten likviditeettipuskurien olisi oltava hyvälaatuisia, ja niiden määrittelyssä olisi noudatettava varovaisuutta. Laitoksen tulisi osoittaa selkeästi, miten sisäisellä likviditeetillä voidaan kattaa riskejä siten, että varmistetaan laitoksen toiminnan jatkuvuus.
- (iii) Rahoituslähteiden tulisi olla vakaita, jotta liiketoiminnan jatkuvuus voidaan varmistaa myös pidemmällä aikavälillä.

Sisäisten likviditeettipuskurien määrittely

63. Odotuksena on, että laitos määrittelee likviditeetin riittävyyden arviointia varten varovaisuutta noudattaen, mitkä varat ja tulevat likviditeetin sisäänvirtaukset voidaan lukea käytettävissä olevaan likviditeettiin. Sisäisen määritelmän tulisi perustua siihen, miten todennäköisesti kutakin likviditeetin lähdeettä käytettäisiin normaalitilanteessa ja häiriötilanteessa. Likviditeettiriskien kattamiseen käytettävien likviditeettipuskurien tavoitekoostumuksesta olisi laadittava yksiselitteiset sisäiset linjaukset. Laitoksen tulisi varsinkin eritellä yhtäältä varat, jotka erittäin todennäköisesti säilyttävät likvidiytensä myös häiriötilanteessa, ja toisaalta varat, joita voidaan käyttää vain keskuspankkirahoituksen vakuutena. Kummankintyyppisille varoille tulisi asettaa sisäiset limiitit, ja likviditeettipuskurien tavoitekoon ja eri aikajäniteillä (vähintään vuoteen asti) ilmenevien mahdollisten likviditeettiriskien suuruuden välillä tulisi olla selkeä yhteys.

Sisäisten vakaiden rahoituslähteiden määrittely

64. Odotuksena on, että laitos määrittelee varainhankintansa kestävyysarviointia varten varovaisuutta noudattaen, mitä rahoituslähteitä voidaan pitää vakaina. Määrittelyä varten olisi muodostettava vastapuolten käyttäytymiseen liittyvien olettamusten pohjalta yksiselitteinen sisäinen näkemys talletusten pysyvyydestä ja kassavirtojen tyypillisestä kehitysprofiilista. Laitoksen tulisi arvioida varainhankintansa vakautta sen pohjalta, miten hyvin (tai huonosti) varainhankinta on hajautettu eri rahoituslähteiden, markkinoiden ja tuotteiden välille. Lisäksi sen olisi arvioitava rahoituksensaantimahdollisuuksiaan paitsi volyymin myös rahoituksen hinnan kannalta, ja arviossa tulisi ottaa huomioon

varojen vakuussidonnaisuus arviointihetkellä ja sen odotetut muutokset varainhankintasuunnitelman toteutuksen aikana.

Periaate 6: ILAAP-menettelyssä käytettävät riskien laskentamenetelmät ovat asianmukaiset ja yhtenäiset, ja ne validoidaan riippumattomasti

- (i) Laitoksen vastuulla on huolehtia siitä, että sillä on käytössä omiin erityisolosuhteisiinsa sopivat riskien laskentamenetelmät sekä taloudellisesta että normatiivisesta näkökulmasta. Lisäksi laitoksella tulisi olla asianmukaiset menetelmät, jotta se pystyy omissa epäsuotuisissa skenaarioissaan laskemaan mahdolliset tulevat likviditeetti- ja rahoitustilanteen muutokset normatiivisesta näkökulmasta. Laskentamenetelmissä tulisi noudattaa varovaisuutta molemmista näkökulmista.
- (ii) Keskeisten parametrien ja oletusten tulisi olla yhtenäisiä koko ryhmässä ja kaikissa riskityypeissä. Kaikille riskien laskentamenetelmille tulisi tehdä riippumaton sisäinen validointi. Laitoksen tulisi luoda ja toteuttaa tehokas tietojen laadunvarmistusjärjestelmä.

Kattava riskien laskenta

- 65. ILAAP-menettelyssä tulisi varmistaa, että riskit, joita laitokseen kohdistuu tai saattaa kohdistua, lasketaan riittävän tarkasti. Laitoksen olisi huolehdittava, että sen käyttämät laskentamenetelmät sopivat sen omiin erityisolosuhteisiin eli ne on mitoitettu sen koon ja monimutkaisuuden, riskinottohalun, liiketoimintamallin, riskiprofiilin sekä markkinaodotusten mukaan.
- 66. Arviossa ei tulisi jättää huomiotta sellaisiakaan riskejä, joita on hankala mitata tai joiden osalta tarvittavia tietoja ei ole saatavilla.²⁰ Tällaisissa tapauksissa laitoksen tulisi määrittää varovaisuutta noudattaen riittävät riskiluvut ottaen huomioon kaikki käytettävissä olevat tiedot ja huolehtien siitä, että riskien laskentamenetelmät ovat asianmukaisia ja yhtenäisiä.²¹
- 67. Keskeisiä oletuksia ja parametreja ovat esimerkiksi luottamustaso ja skenaarioiden pohjaoletukset.

Varovaisuuden noudattaminen

- 68. Taloudellisen ja normatiivisen näkökulman mukaisessa riskien laskennassa käytettyjen menetelmien ja oletusten tulisi olla luotettavia sekä riittävän vakaita, varovaisia ja riskiherkkiä, ja ne olisi mitoitettava laitoksen oman riskinottohalun mukaan.

²⁰ Tiettyjä riskejä on hankala mitata esimerkiksi tietojen tai laskentamenetelmien puuttumisen vuoksi. Näiden riskien arviointia varten laitoksen tulisi kehittää asiantuntija-arvioihin perustuvia tai muita soveltuvia laskentamenetelmiä.

²¹ Vaikeammin mitattavien riskien laskennan lähtökohtien tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaisia ja vertailukelpoisia yleisiin riskien mittaamisessa käytettäviin oletuksiin nähden. Laitoksen tulisi varmistaa, että tällaiset riskit on asianmukaisesti sisällytetty riskien hallinta- ja valvontaprosesseihin.

Riskien laskentamenetelmien valinta

69. Laitos vastaa itse siitä, että sen riskien mittaamisessa ja riskiennusteiden laadinnassa käyttämät menetelmät ovat asianmukaisia. Näissä ohjeissa ei pyritä ohjaamaan laskentamenetelmien valintaa. Laitos voi siis itse päättää, käyttääkö se riskien laskennassa esimerkiksi taloudellisia likviditeettimalleja, pilarin 1 mukaisia menetelmiä (joita on mahdollisesti mukautettu esim. keskittymäriskin huomioimiseksi), stressitestien tuloksia vai muita menetelmiä (kuten moniskenaariomenetelmää).
70. Kaikkien käytettyjen menetelmien tulisi sopia yhteen keskenään sekä tarkasteltavan aikajänteen ja likviditeetin ja vakaan rahoituksen määritelmien kanssa. Menetelmillä tulisi pystyä laskemaan laitokseen kohdistuvat riskit asianmukaisesti ja varovaisuutta noudattaen. Myös suhteellisuusperiaate tulisi ottaa huomioon, eli mitä suurempi tai rakenteeltaan monimutkaisempi laitos ja mitä monimutkaisemmat riskit, sitä kehittyneempiä laskentamenetelmiä riskien määrittämiseksi tarvitaan.
71. Laitoksen ei kuitenkaan tulisi valita sellaisia riskien laskentamenetelmiä, joita se ei hahmota kokonaisuudessaan eikä sen vuoksi myöskään käytä sisäisessä riskienhallinnassaan ja päätöksenteossaan. Laitoksen tulisi pystyä osoittamaan, että riskienhallintamenetelmät ovat sen erityisolosuhteiden ja riskiprofiilin kannalta riittävät. Ulkopuolisilta palveluntarjoajilta hankittuja malleja ei siis tulisi ottaa käyttöön, ennen kuin laitos on varmistunut siitä, että se hahmottaa mallin kaikilta osin ja että malli on sen liiketoiminnan ja riskiprofiilin kannalta sopiva.

Tietojen laadun varmistus

72. Odotuksena on, että laitos ottaa käyttöön riittävät prosessit ja valvontamekanismit tietojen laadun²² varmistamiseksi. Laadunvarmistusjärjestelyllä tulisi varmistaa päätöksenteon tukena käytettävien riskitietojen luotettavuus, ja siinä tulisi ottaa huomioon kaikki riskitietoihin ja tietojen laatuun liittyvät olennaiset näkökohdat.

Riippumaton validointi

73. Odotuksena on, että ILAAP-menettelyssä käytettäville riskien laskentamenetelmille tehdään säännöllisin väliajoin riippumaton validointi. Validoinnissa tulisi noudattaa pilarin 1 (pääoma)vaatimusten laskennassa käytettävien sisäisten mallien validointia koskevia periaatteita suhteellisuusperiaate huomioiden ja ottaa huomioon mitattavien riskien olennaisuus ja riskien laskentamenetelmän monimutkaisuus.

²² Tietojen laadun osatekijöitä ovat esimerkiksi tietojen kattavuus, tarkkuus, yhdenmukaisuus, oikea-aikaisuus, yksikäsitteisyys, validius ja jäljitettävyyys. Lisätietoja on EKP:n helmikuussa 2017 julkaisemissa alustavissa sisäisten mallien ohjeissa (ECB Guide for the Targeted Review of Internal Models (TRIM)).

74. Laitoksen koosta ja sen rakenteen monimutkaisuudesta riippuen riskien laskentamenetelmien kehittämisen ja validoinnin keskinäinen riippumattomuus voidaan varmistaa erilaisilla järjestelyillä. Laitoksen tulisi kuitenkin noudattaa erillisten puolustuslinjojen periaatetta, mikä tarkoittaa, että sisäisen tarkastuksen ei tulisi olla vastuussa riippumattoman validoinnin toteuttamisesta.
75. Validointiprosessin yleiset tulokset tulisi raportoida laitoksen johdolle, ja niitä tulisi käyttää laskentamenetelmien säännöllisessä tarkistamisessa sekä likviditeetin riittävyyden arvioinnissa.

Esimerkki 6.1

Riippumattoman validoinnin järjestäminen

Odotuksena on, että laitos varmistaa ILAAP-menettelyssä käytettävien riskien laskentamenetelmien validoinnin riippumattomuuden ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisen ottaen huomioon EKP:n julkaisemat alustavat sisäisten mallien ohjeet (ECB Guide for the Targeted Review of Internal Models (TRIM)).

Laitoksen olisi järjestettävä validointitoiminto siten, että se on riippumaton menetelmien kehittämisprosessista (johon kuuluvat menetelmien suunnittelu, kehittäminen, toteutus ja seuranta). Riippumattomuus voidaan toteuttaa laitoksen riskien luonteen, laajuuden ja monimuotoisuuden mukaan jollakin seuraavista tavoista:

- erilliset validointi- ja kehittämisyksiköt, jotka raportoivat toimivan johdon eri jäsenille
- erilliset validointi- ja kehittämisyksiköt, jotka raportoivat samalle toimivan johdon jäsenelle
- yhteinen yksikkö, mutta validoinnista vastaavat eri henkilöt kuin kehittämisestä.

Periaate 7: Säännöllisillä stressitesteillä pyritään varmistamaan likviditeetin riittävyys epäsuotuisissakin olosuhteissa

- (i) EKP:n odotuksena on, että laitos arvioi heikkouksiaan vähintään vuosittain ja tarpeen mukaan tiheämminkin. Arviossa tulee ottaa huomioon koko laitoksen laajuudelta kaikki sellaiset olennaiset riskit ja heikkoudet, joita laitoksen liiketoimintamallista ja liiketoimintaympäristöstä aiheutuu makrotalouden ja rahoitusjärjestelmän häiriötilanteissa. Arvion perusteella laitoksen tulisi määrittää tarkoituksenmukainen stressitestaushjelma sekä normatiivisesta että taloudellisesta näkökulmasta.
- (ii) Osana stressitestaushjelmaa laitoksen tulisi määrittää kummastakin näkökulmasta ja laitoksen muiden stressitestien pohjalta epäsuotuisat skenaariot. Odotuksena on, että vakavien mutta uskottavien makrotaloudellisten oletusten soveltaminen sekä laitoksen tärkeimpiin heikkouksiin keskittyminen vaikuttavat olennaisesti sekä sisäisten määritelmien että vakavaraisuussääntelyn mukaiseen maksuvalmiusasemaan. Laitoksen olisi lisäksi toteutettava käänteisiä stressitestejä toimintansa edellyttämässä laajuudessa.
- (iii) Laitoksen tulisi jatkuvan seurannan avulla kartoittaa mahdollisia uusia uhkia, heikkouksia ja toimintaympäristön muutoksia ja arvioida, ovatko stressitestien skenaariot edelleen asianmukaisia, sekä muuttaa niitä tarvittaessa. Tiedot skenaarioiden vaikutuksesta tulisi päivittää säännöllisesti. Jos tapahtuu olennaisia muutoksia, laitoksen tulisi arvioida niiden mahdolliset vaikutukset likviditeetin riittävyteen.

Stressitestaushjelman määrittäminen

- 76. Odotuksena on, että laitos ottaa stressitestaushjelmaa määrittäessään huomioon sekä normatiivisen että taloudellisen näkökulman. Ohjelmassa tulisi ottaa huomioon erilaiset aikajänteet (myös päivänsisäinen) ja todenmukainen valuuttajakauma. Laitoksen tulisi käyttää sisäisten stressiskenaarioidensa ja herkkyysoletustensa määrittelyssä laajoja tietoja toteutuneista ja oletetuista häiriötilanteista. On laitoksen omalla vastuulla määrittää skenaariot ja herkkyysoletukset omaan tilanteeseensa parhaiten sopivalla tavalla sekä määrittää niiden perusteella likviditeetin sisään- ja ulosvirtaukset sekä likvidien varojen likviditeettiarvot.
- 77. Likviditeetin siirrettävyys voi häiriötilanteessa olla paljonkin heikompi kuin normaalitilanteessa, joten jos laitoksella on merkittävää rajat ylittävää toimintaa, sen tulisi arvioida likviditeetin siirrettävyys ryhmän sisällä ja ottaa se huomioon stressitestaushjelmassaan. Laitoksen tulisi analysoida, miten häiriötilanteen tuomat lisäesteet vaikuttavat likviditeetin siirrettävyyteen erityisesti euroalueen ulkopuolisten toimintojen kohdalla.

Epäsuotuisien skenaarioiden oletusten vakavuusaste²³

78. Perusskenaarion tulisi perustua olosuhteisiin, joiden perusteella likviditeetin sisään- ja ulosvirtausten, riskien toteutumistasteen ja muiden tekijöiden voidaan uskottavasti olettaa kehittyvän laitoksen liiketoimintastrategiaan nähden odotetusti.
79. Epäsuotuisissa skenaarioissa laitoksen tulisi olettaa kehityksen olevan poikkeuksellisen epäsuotuisaa mutta edelleen uskottavaa. Epäsuotuisa vaikutus likviditeettitilanteeseen tulisi olettaa riittävän suureksi: oletetun kehityksen tulisi olla laitoksen näkökulmasta yhtä epäsuotuisaa kuin tilanteessa, jossa laitoksen maksuvalmiusaseman kannalta tärkeimmillä markkinoilla, riskitekijöissä tai liiketoiminta-alueilla vallitsisi kriisi.
80. Epäsuotuisaan skenaarioon tulisi sisältyä riittävän vakavia talouden laskusuhdanteita, markkinoiden toimintahäiriöitä ja rahoitusmarkkinasokkeja, laitospohjaisia heikkouksia, varainhankinnan keskittymäriskien toteutumistilanteita sekä näiden tekijöiden uskottavia yhdistelmiä.

Johdonmukaisuus ja tärkeimpien heikkouksien testaaminen

81. Stressitestauksessa laitoksen olisi keskityttävä keskeisiin heikkouksiin määritellään mahdollisimman uskottavia epäsuotuisia skenaarioita.
82. ILAAP- ja ICAAP-menettelyjen stressitestit tulisi kytkeä toisiinsa, eli kummassakin olisi otettava huomioon toisen testin pohjaoletukset, tulokset ja arvioitavat hallintatoimet.

Käänteiset stressitestit

83. Odotuksena on, että sellaisten stressitestien lisäksi, joissa arvioidaan tiettyjen oletusten vaikutusta maksuvalmiusasemaan, laitos toteuttaa myös käänteisiä stressitestejä. Niissä lähdetään liikkeelle siitä, että määritetään ennalta haluttu lopputulos.
84. Käänteisten stressitestien avulla tulisi testata, ovatko ILAAP-menettelyn oletukset riittävän kattavia ja onko niissä noudatettu riittävää varovaisuutta. ILAAP-menettelyn yhteydessä toteutettavia käänteisiä stressitestejä voidaan lisäksi pitää lähtökohtana elvytysuunnitelmaa varten kehitettävälle skenaarioille.²⁴ Käänteisiä stressitestejä tulisi suorittaa vähintään vuosittain.

²³ Riittävä skenaarioiden määrä riippuu muun muassa laitoksen riskiprofiilista. Yleensä tarvitaan useita epäsuotuisia skenaarioita, jotta erilaisten riskiyhdistelmien vaikutukset saadaan esiin.

²⁴ Kuten elvytysuunnitelmiin sisällytettävää eri skenaarioita koskevissa EPV:n ohjeissa (EBA/GL/2014/06) esitetään, skenaariot tulisi laatia niin, että niissä päädytään lähes maksukyvyttömyyteen eli tilanteeseen, jossa laitoksen tai ryhmän liiketoimintamallia ei voida enää toteuttaa ilman onnistuneita elvytystoimia.

Niistä on tarkempia tietoja aihetta koskeissa EPV:n ja Baselin pankkivalvontakomitean ohjeissa.

Esimerkki 7.1

ICAAP- ja ILAAP-menettelyissä käytettyjen stressitestien välinen suhde

Laitoksen tulisi arvioida skenaarioiden mahdollinen vaikutus sekä pääoman että likviditeetin riittävyteen ja mahdolliset kerrannaisvaikutukset. Erityisesti tulisi ottaa huomioon varojen realisoinnista syntyvät tappiot ja rahoituskustannusten nousu häiriökausina.

Esimerkki 7.2.

Käänteiset stressitestit

Käänteisissä stressitesteissä laitos määrittää, miten korkea talletusten ulosvirtausaste saisi likviditeettipuskurit ja muut ehdollisen rahoituksen lähteet ehtymään. Pohjana se käyttää oletuksia talletusten ulosvirtauksesta ja muista riskitekijöistä (esim. laitoksen luottoluokituksen heikkeneminen ja omien velkapapereiden takaisinosto). Alla olevassa taulukossa esitetään esimerkkilaitoksen ulosvirtausasteet kolmessa eri skenaariossa.

	Skenaario 1	Skenaario 2	Skenaario 3
Oletettu talletusten ulosvirtausaste			
Yksityisasiakkaiden talletukset	49 %	7 %	10 %
Yritysasiakkaiden talletukset	33 %	63 %	60 %
Rahoituslaitosten talletukset	62 %	91 %	94 %
Muita oletuksia (esimerkkejä)			
Luokituksen lasku	4 pykälää	4 pykälää	4 pykälää
Velkainstrumenttien takaisinosto	0 %	15 %	15 %

Laitoksen tulisi määrittää tällaisten skenaarioiden toteutumisen todennäköisyys ja mahdollisten korjaavien toimien tarve.

Esimerkki 7.3.

Epäsuotuisan skenaarion kalibrointi

Epäsuotuisissa skenaarioissa otetaan huomioon aiempi markkinoille pääsyn ja asiakaskäyttötymisen kehitys paitsi laitoksen omien kokemusten pohjalta myös laajemmin. Skenaarioiden suunnittelussa ei myöskään nojautuda pelkästään aiempaan kehitykseen, varsinkaan silloin, kun tiedot aiemmasta kehityksestä antavat vääristyneen kuvan (esim. julkisen rahoitustuen vuoksi). Sen vuoksi sisään- ja ulosvirtausten stressitestaustparametreja ja likvidien varojen arvoon sovellettavia aliarvostuksia ei voida määrittää kovin tarkasti.

Laitoksilla voisi olla epäsuotuisat skenaariot sekä sellaisista tilanteista, joissa liiketoimintaa pystytään jatkamaan, että tilanteista, joissa ei voida välttää liiketoimintamallin vakavaa häiriintymistä. Skenaariossa, jossa liiketoimintaa pystytään jatkamaan, normaali toiminta jatkuu, mutta luottosalkusta kertyy vain vähän likvidejä varoja, on turvaututtava pääasiassa jälkimarkkinakelpoisista omaisuuseristä saatavaan likviditeettiin ja omia velkapapereita ostetaan takaisin markkinarahoituksen saannin jatkuvuuden turvaamiseksi. Skenaarioissa, joissa liiketoimintamalli häiriintyy vakavasti, omaisuuserien luonti keskeytyy, osinkojen ja lisätujen maksaminen keskeytyy, keskuspankkirahoituksen ja muun likviditeetin hankkimiseksi käytetään mitä tahansa käsillä olevia vakuuskelpoisia omaisuuseriä ja omien velkapapereiden tai oman pääoman ehtoisten instrumenttien osto-optiot jätetään käyttämättä.

3 Sanasto

Elvytyssuunnitelma

Pankkien elvytys- ja kriisintarkkaisuohjelmien²⁵ artiklan 5 mukainen suunnitelma, jonka laitos laatii ja jota se ylläpitää.

Epäsuotuisa skenaario

Kokonaisuus, jossa yhdistyy joukko vakavia markkinahäiriöitä ja muunlaisia makrotalouden ja rahoitusmarkkinoiden sekä muiden ulkoisten ja sisäisten tekijöiden epäsuotuisaa kehitystä koskevia oletuksia ja jonka avulla pyritään arvioimaan laitoksen likviditeetin riittävyyttä häiriötilanteissa keskipitkällä aikavälillä. Sisäisten ja ulkoisten tekijöiden oletettujen kehityskulkujen tulisi olla keskenään johdonmukaisia, ja niiden tulisi olla vakavia mutta silti uskottavia ja kuvastaa laitoksen olennaisimmiksi määrittämiä riskejä ja heikkouksia.

ILAAP-menettely

Sisäisen likviditeetin riittävyyden arviointimenettely. Vakavaraisuusohjelmien artiklan 86 mukaan ”toimivaltaisten viranomaisten on huolehdittava siitä, että laitosten käytössä on tehokkaat strategiat, toimintatavat, menettelyt ja järjestelmät, joilla tunnistetaan, mitataan, hallitaan ja valvotaan likviditeettiriskiä tarkoituksenmukaisten ajanjaksojen ajan, myös päivänsisäisesti, sen varmistamiseksi, että laitokset säilyttävät riittävän tasoiset likviditeettipuskurit”.

ILAAP-menettelyn rakenne

ILAAP-menettelyn eri osatekijät ja niiden väliset suhteet. Laitoksen tulisi varmistaa, että menettelyn eri osat sopivat yhteen ja menettely on kiinteä osa laitoksen hallinnointijärjestelyjä. ILAAP-dokumentaation osana tulisi kuvata menettelyn kokonaisrakenne. Kuvauksesta tulisi selvittää, miten menettely integroidaan laitoksen toimintaan ja miten sen tuloksia hyödynnetään.

ILAAP-menettelyn tulokset

Kaikki tiedot, jotka on saatu ILAAP-menettelyn avulla ja joita voidaan hyödyntää laitoksen päätöksenteossa.

Johdon likviditeettipuskuri

Sääntely- ja valvontavaatimusten mukaisen vähimmäismaksuvalmiusaseman sekä laitoksen määrittämät sisäisen likviditeetin kynnyksarvot ylittävä likviditeetin määrä, jonka turvin laitos voi pitkäjänteisesti seurata liiketoimintamalliaan ja pystyy joustavasti hyödyntämään tarjoutuvia liiketoimintamahdollisuuksia vaarantamatta likviditeetin riittävyyttä.

Julkiset rahoituslähteet

Kaikki julkisen sektorin suoraan tai välillisesti tarjoamat varainhankintalähteet, jotka

²⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/59/EU, annettu 15 päivänä toukokuuta 2014, luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytys- ja kriisintarkkaisuohjelmasta sekä neuvoston direktiivin 82/891/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2001/24/EY, 2002/47/EY, 2004/25/EY, 2005/56/EY, 2007/36/EY, 2011/35/EU, 2012/30/EU ja 2013/36/EU ja asetusten (EU) N:o 1093/2010 ja (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta (EUVL L 173, 12.6.2014, s. 190).

on määritelty luottolaitosten varainhankintasuunnitelmien yhdenmukaisista määritelmistä ja raportointilomakkeista suosituksen EJRK/2012/02 suosituksen A kohdan 4 mukaisesti annettujen EPV:n ohjeiden EBA/GL/2014/04 liitteessä 1.

Keskipitkä aikaväli

Lyhyttä aikaväliä pidempi aikajänne, joka likviditeetin riittävyyden tarkastelussa tarkoittaa vähintään seuraavaa vuotta ja rahoitustilanteen tarkastelussa kolmea seuraavaa vuotta.

Kustannusten ja hyötyjen kohdentaminen

Laitoksen strategioihin, toimintatapoihin, menettelyihin ja järjestelmiin sisältyvä mekanismi, jonka avulla kohdennetaan likviditeettiin liittyvät kustannukset, hyödyt ja riskit.

Käänteinen stressitesti

Stressitesti, jossa ensin määritetään haluttu lopputulos (esim. laitoksen toimintakyvyttömäksi toteaminen) ja sen jälkeen kartoitetaan mahdollisia lopputulokseen johtaneita skenaarioita ja olosuhteita.

Lausunto likviditeetin riittävydestä

Virallinen lausunto, jossa laitoksen johto esittää arvionsa laitoksen maksuvalmiudesta ja keskeiset perustelut näkemykselleen.

Likviditeetin riittävyys

Laitoksen riskien ja niiden kattamiseksi käytettävissä olevan likviditeetin välinen suhde. ILAAP-menettelyn tarkoitus on huolehtia sekä taloudellisesta että normatiivisesta näkökulmasta siitä, että laitoksella on jatkuvasti riittävästi likviditeettiä toimintansa jatkuvuuden turvaamiseksi keskipitkällä aikavälillä.

Limittijärjestelmä

Laitoksen liiketoimintastrategian ja riskinottohalun mukaan määritetty ja dokumentoitu monitasoinen raja-arvojärjestelmä, jonka avulla riskejä ja tappioita pyritään rajoittamaan likviditeetin riittävyyttä koskevien tavoitteiden mukaisesti. Riskinoton rajat tulisi määrittää esimerkiksi eri riskityypeille, liiketoiminta-alueille, tuotteille ja ryhmän yhteisöille.

Normatiivinen näkökulma

ILAAP-menettelyssä sovellettava näkökulma, josta käsin laitos varmistaa usean vuoden aikajännteellä, että se pystyy jatkuvasti täyttämään kaikki likviditeettiin liittyvät lainsäädäntö- ja valvontavaatimukset sekä muut sisäiset ja ulkoiset likviditeettitarpeet.

Oleellinen riski

Sellainen likviditeettiin liittyvä epäsuotuisan kehityksen riski, jolla laitoksen sisäisen määritelmän mukaan on oleellinen vaikutus laitoksen yleiseen riskiprofiiliin ja joka siten voi vaikuttaa sen likviditeetin riittävyyteen.

Perusskenaario

Kokonaisuus, jossa yhdistyy joukko makrotalouden ja rahoitusmarkkinoiden sekä muiden ulkoisten ja sisäisten tekijöiden odotettua kehitystä koskevia oletuksia ja jonka avulla pyritään arvioimaan laitoksen likviditeetin riittävyyttä. Perusskenaarion tulisi sopia yhteen laitoksen liiketoimintasuunnitelmien ja budjetin kanssa.

Rahoitussuunnittelu

Laitoksen sisäinen moniulotteinen prosessi, jonka tuloksena laaditaan rahoitussuunnitelma. Rahoitussuunnitelmassa esitetään eri skenaarioiden sekä laitoksen liiketoimintastrategian ja toimintasuunnitelman pohjalta monivuotinen arvio laitoksen rahoituslähteistä.

Riskien mittaaminen

Menettely, jolla pyritään määrittämään tunnistettujen riskien suuruus käyttämällä riskilukujen laskentaa varten kehitettyjä menetelmiä ja jonka pohjalta voidaan vertailla eri riskien suuruutta ja suhteuttaa ne laitoksen käytettävissä olevaan likviditeettiin.

Riskien tunnistaminen täysimääräisinä

Periaate, jonka mukaan riskit tunnistetaan kokonaisuudessaan ottamatta huomioon mahdollisia niiden rajaamiseksi käytettyjä keinoja.

Riskien tunnistaminen

Säännöllisesti toistuva menettely sellaisten riskien tunnistamiseksi, jotka ovat tai saattavat olla laitokselle olennaisia.

Riskiluettelo

Riskien tunnistamiseen perustuva luettelo riskeistä ja niiden ominaispiirteistä.

Riskiluokittelu

Erialaisten riskien tai riskitekijöiden jako luokkiin, jotta laitos voi arvioida, yhdistää ja hallinnoida riskejä johdonmukaisesti yhteisen nimikkeistön ja kartoituksen pohjalta.

Riskinottohalua koskeva lausunto

Virallinen lausunto, jossa laitoksen johto esittää näkemyksensä siitä, miten suuria ja minkä tyyppisiä riskejä laitos on valmis ottamaan strategisten tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Sisäinen arviointi ja validointi

Sisäisellä arvioinnilla tarkoitetaan laajasti niitä tarkastuksia, arvioita ja raportteja, joiden avulla varmistetaan, että ILAAP-strategiat, -prosessit ja -mallit ovat jatkuvasti luotettavia, kattavia, tehokkaita ja oikeasuhteisia.

Validointi on sisäisen arvioinnin osa, jossa arvioidaan, pystytäänkö laitoksen käyttämällä riskien laskentamenetelmillä ja riskitiedoilla mittaamaan riittävän hyvin riskien olennaiset piirteet. Laskentamenetelmien validointi tulisi toteuttaa riippumattomasti ja suhteellisuusperiaate huomioiden, ja siinä tulisi ottaa huomioon pilarin 1 (pääoma)vaatimusten laskennassa käytettävien mallien validoinnille asetetut periaatteet.

Suhteellisuusperiaate

Vakavaraisuusdirektiivin artiklassa 86 esitetty periaate, jonka mukaan ILAAP-menettelyn on oltava oikeassa suhteessa laitosten monimuotoisuuteen, riskiprofiiliin ja toiminnan laajuuteen sekä laitoksen johdon vahvistamaan riskien sietorajaan.

Taloudellinen näkökulma

ILAAP-menettelyssä sovellettava näkökulma, josta käsin laitos huolehtii likviditeettinsä riittävydestä varmistamalla, että sen riskit ja odotetut likviditeetin ulosvirtaukset on riittävässä määrin katettu käytettävissä olevalla sisäisellä

likviditeetillä.

Taloudellisen likviditeetin riittävyys

Taloudelliseen näkökulmaan perustuva laitoksen sisäinen määritelmä sille, milloin laitoksen taloudelliset resurssit (sisäinen likviditeetti) riittävät kattamaan riskit ja odotetut likviditeetin ulosvirtaukset ja varmistamaan liiketoiminnan jatkuvuuden.²⁶

²⁶ Huom. Laitos voi itse päättää, mitä riskien laskentamenetelmiä se käyttää, kunhan ne ovat asianmukaiset. Laitoksia ei siis vaadita käyttämään tähän tarkoitukseen erityisiä taloudellisen likviditeetin malleja.

Lyhenneluettelo ja säädösviitteet

AT1	Ensisijainen lisäpääoma (Additional Tier 1)
EJRK	Euroopan järjestelmäriskikomitea
EKP	Euroopan keskuspankki
EPV	Euroopan pankkiviranomainen
ICAAP	Sisäisen pääoman riittävyyden arviointimenettely
ILAAP	Sisäisen likviditeetin riittävyyden arviointimenettely
YVM	Yhteinen valvontamekanismi

Pankkien elvytys- ja kriisinratkaisudirektiivi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/59/EU, annettu 15 päivänä toukokuuta 2014, luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytys- ja kriisinratkaisukehyksestä sekä neuvoston direktiivin 82/891/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2001/24/EY, 2002/47/EY, 2004/25/EY, 2005/56/EY, 2007/36/EY, 2011/35/EU, 2012/30/EU ja 2013/36/EU ja asetusten (EU) N:o 1093/2010 ja (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta

Vakavaraisuusdirektiivi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/36/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta, direktiivin 2002/87/EY muuttamisesta sekä direktiivien 2006/48/EY ja 2006/49/EY kumoamisesta

© Euroopan keskuspankki, 2018

Postiosoite 60640 Frankfurt am Main, Germany
Puhelin +49 69 1344 0
Internet www.ecb.europa.eu

Kaikki oikeudet pidätetään. Kopiointi on sallittu opetuskäyttöön ja ei-kaupallisiin tarkoituksiin, kunhan lähde mainitaan.